

Antireforma teritorial-administrativă din anul 2003: cauze și consecințe

Cornea, Sergiu

Veröffentlichungsversion / Published Version
Konferenzbeitrag / conference paper

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Cornea, S. (2010). Antireforma teritorial-administrativă din anul 2003: cauze și consecințe. In *Modernizarea administrației publice în contextul democratizării sistemului politic și proceselor integraționiste* (pp. 59-72). Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, Departamentul Științe Politice și Administrative, Centrul de Studii Politice și Administrative. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-68381-1>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more information see:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ANTIREFORMA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ DIN ANUL 2003: CAUZE ȘI CONSECINȚE

Sergiu CORNEA,
doctor în științe politice, conferențiar universitar,
Catedra *Administrație Publică*,
Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul

Summary

The review in 2003 of the territorial-administrative structure for the purpose of replacing the 10 districts with 32 districts, and the creation of 252 new administrative-territorial units of the first level was, to a certain extent, a return to the old administrative organization of the Soviet period.

Democratization of the society needs to change the focus towards local initiative and the strengthening of regional centers. The improvement of the administrative-territorial structure is an effective lever to encourage local initiative and to successfully implement the functioning of the public administration.

The logical organization of a State's territory contributes to the judicious ordering of state power and administration. It meets the general interest and fully meets the local needs and requirements contained in the administrative-territorial units. The administrative organization of the territory must meet the judicious division of the territorial limits taking into account the traditions, mentalities and the needs for good governance and democratic criteria. The option for a particular model of administrative-territorial organization must be the result of deep scientific investigation.

The territorial-administrative reform requires a thorough preparation. It is necessary to provide substantiation of political, economic, social and financial standing of such actions. The problem of financial resources, which primarily refers to training local taxation, is a vital issue. This is because it involves financial autonomy, a central component of local autonomy, without which the decentralization can not work. Insufficient training can lead to some unexpected consequences or compromising actions.

In organization and demarcation of territorial administrative units (by number, structure, size, etc.) the social, material, financial costs and all the activities related to them can not be neglected for a short, medium or long term.

Starea actuală a delimitării teritorial-administrative.

Sub aspect administrativ, conform prevederilor constituționale stipulate în art.110, teritoriul R. Moldova este organizat în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Localităților din stânga Nistrului, potrivit textului constituțional, le pot fi atribuite forme și condiții speciale de autonomie în conformitate cu statutul special adoptat prin lege organică.

Organizarea teritorial-administrativă a R. Moldova, potrivit prevederilor *Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova* nr. 764-XV din 27.12.2001, în vigoare, se efectuează pe două niveluri: satele (comunele) și orașele (municipiile) constituie nivelul întâi, raioanele constituie nivelul al doilea. Potrivit prevederilor Legii menționate, au fost formate 32 de raioane și menținută unitatea teritorială autonomă Găgăuzia cu 32 de localități, iar celor 147 de localități din stânga Nistrului le pot fi atribuite forme și condiții speciale de autonomie.

În sensul legii citate satul este o unitate teritorial-administrativă care cuprinde populația rurală unită prin teritoriu, condiții geografice, relații economice, social-culturale, tradiții și obiceiuri.

Comuna este o unitate teritorial-administrativă care cuprinde populația rurală unită prin comunitate de interese și tradiții. Comuna se poate forma prin unirea a două sau mai multe sate, în funcție de condițiile economice, social-culturale, geografice și demografice.

Orașul este o unitate teritorial-administrativă mai dezvoltată decât satul din punct de vedere economic și social-cultural, care cuprinde populația urbană, cu structuri edilitar-gospodărești, industriale și comerciale corespunzătoare, a cărei populație în mare parte este încadrată în industrie, în sfera servirii publice și

în diferite domenii de activitate intelectuală, în viața culturală și politică. Municipiul este o localitate de tip urban cu un rol deosebit în viața economică, social-culturală, științifică, politică și administrativă a țării, cu importante structuri industriale, comerciale și instituții din domeniul învățământului, ocrotirii sănătății și culturii. Statutul de municipiu a fost atribuit orașelor Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol [1].

Raionul este definit ca o unitate administrativ-teritorială alcătuită din sate (comune) și orașe, unite prin teritoriu, relații economice și social-culturale. Hotarele administrative ale raionului reprezentând perimetrul suprafeței localităților incluse în componența acestuia și care coincide cu hotarele dintre localitățile raionului dat și localitățile raionului limitrof.

Revizuirea structurii teritorial-administrative în sensul înlocuirii celor 10 județe cu 32 de raioane și crearea a 252 de noi unități teritorial-administrative de nivelul I au fost, într-o anumită măsură, o revenire la vechea organizare administrativă din perioada sovietică.

Sistemul sovietic de administrare se caracteriza printr-o fărâmițare excesivă a teritoriului. În perioada postbelică numărul raioanelor a variat în limitele de 18 – 60 unități. În mai 1948, Sovietul Suprem al RSSM a lichidat județele și a format pe teritoriul republicii 60 de raioane. În anii '50 numărul de raioane s-a micșorat, inițial până la 46 în 1950, apoi până la 35 în 1959. În aceeași perioadă, raioanele au fost grupate în patru districte (Bălți, Chișinău, Tiraspol și Cahul), care au existat o perioadă foarte scurtă. În anul 1963 districtele au fost lichidate, iar raioanele comasate până la 18 unități. În anul următor a început procesul invers, de decomasare: numărul raioanelor în 1964 e de 26 unități, în 1969 – 31, 1972 – 33, ajungând la 40 în anii '80 ai sec. trecut, delimitare ce se menține până la proclamarea suveranității Republicii Moldova [2].

Către finele anului 1991, pe ruinele RSSM se constituie Republica Moldova, care, pe un teritoriu 33,7 mii km² și la o

populație de 4,3 mln. dispunea de 40 raioane și 10 orașe de subordonare republicană. Fiecărui raion îi revenea, în medie, câte 76.000 locuitori, unele având cu mult sub media generală: Căinari – 42,7 mii, Taraclia – 44,3 mii, Șoldănești – 45,8 mii, Leo-va – 52,8 mii; și o suprafață medie 800 km² fiecare dintre acestea cu un potențial departe de a fi pregătite de a trece la autoadministrare. Reconstrucția administrativ-teritorială constituia la acel moment una din urgențele majore ale noului stat [3].

Sistemul de organizare teritorial-administrativă sovietic nu corespundea cerințelor societății democratice și relațiilor economice de piață. Acest sistem fiind un sistem administrativ bazat pe principiile centralizării excesive, stabilit în condițiile societății totalitare devenise o frână în dezvoltarea economico-socială a Republicii. Acestui sistem, după cum s-a menționat, îi era caracteristică fărâmițarea excesivă a teritoriului, ceea ce nu permitea crearea unui fundament economic durabil și a unor structuri administrative eficiente. La momentul realizării reformei din 1999 între raioane existau multiple discrepanțe în diverse domenii. Raionul Hâncești era de 2,6 ori mai mare ca raionul Ialoveni. După numărul locuitorilor raionul Orhei (136 mii) era mai mare de 4,3 ori ca Basarabeasca (32 mii) [4].

Antireforma din 2003: „argumente” versus realități. Elaborarea și adoptarea unei legi antireformatoare (Legea nr.764-XV din 27.12.2001 în baza căreia a fost realizată antireforma din 2003) la nici trei ani de la reforma din 1999, ar fi trebuit să aibă motive foarte serioase și argumentate. Antireforma din 2003 este un exemplu concludent că în foarte multe cazuri, opțiunea pentru unul sau altul mod de organizare teritorial-administrativă nu este dată neapărat de factorii care țin de știința administrației, ci de considerente de ordin politic, de tradiții și de mentalități. Promotorii antireformei au operat cu un set de argumente pro-antireformă care pot fi rezumate la următoarele:

- Promisiunile electorale fixate în programul electoral al PCRM.

- „Solicitările cetățenilor” (la momentul adoptării Legii nr.764-XV ar fi atins fabuloasa cifră de 650 mii) [5].

- Delimitarea teritorial-administrativă ar contraveni Constituției, care prevede delimitarea R.Moldova în „raioane, orașe și sate”.

- Județele, ca structuri teritorial-administrative, nu și-au justificat existența și revenirea la raioane ar facilita accesul cetățenilor la autoritățile publice raionale prin diminuarea distanței dintre localități și centrele raionale.

- Necesitatea consolidării verticalei puterii.

- Stoparea degradării fostelor centre raionale.

- Reducerea numărului de funcționari în administrația publică locală.

Argumentele nefondate prezentate denotă faptul că unicul raționament de care s-a ținut cont și a prevalat a fost cel politic [6]. La elaborarea noii legi, afirma T.Osoianu, legislatorul s-a condus de un studiu privind dinamica oricăror tipuri de alegeri în ultimii 11 ani pentru fiecare localitate. Potrivit rezultatelor acestor studii, localitățile au fost împărțite în „ale noastre”, adică cele în care comuniștii au șanse reale de reușită și în „celelalte”. Cu alte cuvinte, includerea unei localități în cadrul unui raion sau altul nu a avut la bază criteriile economice, ci politice [7]. Altfel spus, organizarea administrativă a teritoriului a fost realizată în conformitate cu structurile teritoriale ale partidului de guvernământ, care au fost create în baza principiului organizării administrative a teritoriului de până la reforma din 1999 și a fost o metodă de a-i liniști pe cei care au lucrat pentru comuniști în campania electorală dar au rămas fără posturi. Nu a fost altceva decât reactivarea ideii și a practicilor sovietice de instalare a secretarilor locali de partid în fruntea structurilor administrative locale. Nu în ultimul rând a fost și scopul ideologic de discredita-re a tot ce s-a făcut până la venirea PCRM la putere.

Situația creată după realizarea antireforme din 2003 a demonstrat inconsistența argumentelor invocate și a confirmat

intențiile guvernanțelor de a „consolida verticalitatea puterii”, adică de a suprima autonomia locală și de a subordona autoritățile locale celor centrale

Argumentele guvernanțelor precum că revizuirea organizării teritorial-administrative ține de onorarea promisiunilor electorale nu justifică întru totul realizarea acesteia, chiar dacă a fost declanșată campania de colectare a semnăturilor cetățenilor în susținerea acestei inițiative. Un sondaj realizat în noiembrie 2001 de către Institutul de Politici Publice atestă că printre șirul de probleme pe care cetățenii ar dori să le vadă soluționate în primul rând, problema revizuirii sistemului administrației publice locale nu figurează [8].

Referitor la afirmația adeptilor antireformei că delimitarea teritorial-administrativă în județe și comune ar contraveni Constituției, care prevede delimitarea R.Moldova în „raioane, orașe și sate” e necesar de menționat că Curtea Constituțională s-a pronunțat la capitolul respectiv încă în octombrie 1999. Fiind sesizată de un grup de deputați din fracțiunea PCRM, Curtea Constituțională a constatat că Parlamentul adoptând Legea nr.191-XIV din 12.11.1998 a folosit, în paralel, pentru identificarea noțiunilor de sat, oraș, raion noțiunile de comună, municipiu, județ. Folosirea noțiunilor de comună, municipiu, județ, nu a adus atingere principiilor autonomiei locale, descentralizării, statuate de art.109 din Constituție, și principiilor constituționale de organizare a teritoriului. Din aceste considerente Curtea a recunoscut ca fiind constituționale noțiunile de comună, municipiu, județ, conținute în textul Legii nr.191-XIV din 12.11.1998 [9].

Efectele antireformei. În primul rând constatăm faptul că antireforma a fost un lux financiar nepermis pentru cea mai săracă țară din Europa. Cifra oficial invocată a fost 54 mln lei. În același timp, potrivit calculului Ministerului Finanțelor, doar pentru restabilirea sediilor de care vor avea nevoie instituțiile raionale va fi nevoie de 260 de milioane de lei [10]. Un grup de

experți independenți au estimat că costurile antireformei au atins cifra de 740 mln lei, ceea ce a constituit peste 6 % din veniturile pronosticate în bugetul de stat pentru anul 2003 [11].

Potrivit prevederilor art. 8 al Legii nr.764-XV din 27.12.2001 numărul municipiilor a fost redus de trei ori (de la 15 la 5). Orașele Cahul, Căușeni, Dubăsari, Edineț, Hîncești, Orhei, Rîbnița, Soroca, Taraclia și Ungheni și-au pierdut statutul de municipii. Reducerea numărului municipiilor are drept consecință amplificarea procesului de dezurbanizare a R. Moldova care și așa este pe ultimul loc în Europa după nivelul de urbanizare, ponderea populației orășenești fiind doar de 46,1%. În context, menționăm că pentru Ucraina indicele respectiv este de 68,0%, România – 56,2%, Belarusia – 71,2%, Bulgaria – 69,6%, Rusia – 77,7%, Polonia – 65,6%, Slovacia – 57,4%, Ungaria – 64,0%, Cehia – 74,7% [12]. Dezurbanizarea în R. Moldova se manifestă prin „ruralizarea” modului de viață și a gradului de ocupație a populației, mai ales din orașele mici, a căror activitate era determinată de existența unei singure întreprinderi. Acest proces se manifestă prin: nivelul scăzut de venituri, regresul principalelor ramuri de producție, micșorarea numărului populației și migrarea ei, dezechilibrarea structurii populației din punct de vedere profesional și al vârstei, situația deplorabilă în domeniul serviciilor, etc. [13].

Prin amplasarea administrațiilor de nivelul II și a serviciilor deconcentrate ale statului s-a urmărit și reanimarea fostelor centre raionale. Multe din centrele raionale au fost create din rațiuni ideologice și în logica hipercentralismului sovietic, fiind lipsite de fundamente sau rațiuni de ordin economic. Irosirea banului public pentru reanimarea unor structuri anacronice e lipsită de logică. Orașele mici pot fi reanimate prin mecanisme și programe cu caracter economic și social nu prin pulverizarea resurselor și mijloacelor.

Putem afirma cu certitudine că antireforma a fost orientată din start la distrugerea autonomiei financiare locale și a întregului

sistem al finanțelor publice. Discrepanțele existente la nivel local, după revenirea la raioane s-au accentuat și mai mult. În baza datelor privind dezvoltarea economică, socială și a infrastructurii, de către M.Roșcovan și L.Galer a fost realizată o clasificare a raioanelor după nivelul de dezvoltare social-economică, fiind identificate 3 tipuri de zone: zone cu potențial de restructurare, zone asistate și zone defavorizate. Zonele cu potențial de restructurare pot fi considerate doar șase raioane: Anenii Noi, Edineț, Glodeni, Ocnița, Orhei și Taraclia. Aceste teritorii dispun de un potențial benefic dezvoltării dinamice și sunt atractive pentru investiții. Categoria zonelor asistate cuprinde 20 raioane. Aceste raioane necesită aplicarea unor programe de dezvoltare menite să faciliteze creșterea economică. Drept zone defavorizate au fost menționate următoarele raioane: la Nord – Sângerei, Fălești și Șoldănești, la Centru – Telenești și Dubăsari, la Sud – Leova și Cantemir [14].

Legea nr.764-XV din 27.12.2001 în art.2 prevede că divizarea teritoriului țării în unități teritorial-administrative este chemată să asigure realizarea principiilor autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale, asigurării accesului cetățenilor la organele puterii și consultării lor în problemele locale de interes deosebit. E lesne de observat că în afară de principiile de bază ale administrației publice locale enumerate în articolul 109 al Constituției legiuitorul a introdus unul nou: cel al asigurării accesului cetățenilor la organele puterii. Principiul respectiv este doar nominalizat în textul legii nefiind și explicat. Studiind conținutul Legii se poate deduce că s-a avut în vedere nu atât facilitarea accesului propriu-zis al cetățenilor la organele puterii (presupunem că e vorba de organele puterii locale) cât micșorarea dimensiunilor teritoriale ale unităților teritorial-administrative de nivelul doi în scopul micșorării distanței între reședințele de raioane și unitățile teritorial-administrative de nivelul I. Consider, în acest sens, că s-a produs o eroare de interpretare a principiului subsidiarității.

Mai adecvat, din punct de vedere al științei administrației contemporane, ar fi trebuit stipulat principiul accesului populației la servicii publice de calitate, ceea ce ar însemna nu scurtarea distanței în kilometri până la serviciile publice ci acordarea lor nemijlocit la locul de trai. Autonomia locală presupune nu atât accesul cetățenilor la organele puterii cât accesul la servicii publice calitative, logica fiind următoarea: organele administrative ar trebui să-și diversifice metodele și formele de interacțiune cu populația, să se apropie cât mai mult de populație prin satisfacerea cât mai deplină a necesităților colectivității.

O consecință regretabilă a antireformei a fost fragmentarea teritorială a unităților administrativ-teritoriale. UTA Găgăuzia, raioanele Cahul și Taraclia, sunt fracționate în câteva arealuri teritoriale. De exemplu, localitatea Alexandru Ioan Cuza, este totalmente izolată de restul localităților raionului Cahul, fapt ce complică viața cetățenilor și face imposibilă includerea localității în proiectele de dezvoltare a infrastructurii raionale.

A fost menținut statutul special al Găgăuziei, atribuit de *Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-eri)* nr.344-XII din 23.12.1994. În componența acestei unități teritorial-administrative sunt incluse 32 de localități: municipiul Comrat, 2 orașe (cu o localitate inclusă), 23 de sate (comune) ce includ 28 de localități. Art.1, alin.(1) al Legii nr.344-XII din 23.12.1994 prevede că Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte componentă a R. Moldova. Grație acestei reglementări legale, Găgăuzia beneficiază de un statut special de autonomie ce are la bază criteriul etnic. În acest context, menționăm că autonomia locală este un principiu general de politică administrativă democratică, a cărui aplicare nu poate fi condiționată de criterii etnice sau de altă natură. Autonomia locală servește tuturor cetățenilor, oferă mai multe resurse și amplifică inițiativa administrației locale pentru ameliorarea standardelor de viață. Folosirea principiului autonomiei locale ca

prilej pentru încurajarea autonomiei pe criterii etnice este o premisă pentru separatism și segregatie, fenomene ce contravin societății democratice.

Referitor la afirmațiile privind reducerea numărului de funcționari, e necesar de constatat că triplarea numărului de entități de nivelul II nu are cum să contribuie la reducerea numărului angajaților în administrația publică locală. Art.4, alin.4 al Legii nr.191-XIV din 12.11.98 prevedea că organizarea administrativă a teritoriului R.Moldova se efectuează pe două niveluri: satele (comunele) și orașele (municipiile) constituie primul nivel, iar județele, unitatea teritorială autonomă Gagauzia și municipiul Chișinău constituiau nivelul al doilea. Potrivit Anexei 1 al respectivei legi au fost create 12 entități teritorial – administrative de nivelul doi: 10 județe, municipiul Chișinău și unitatea teritorială autonomă Gagauzia [15]. Aparatul Consiliului județean, potrivit Hotărârii Guvernului R.Moldova nr.680 din 22.07.99 constituia 34 de unități (cota maximă), cu excepția județului Taraclia (Anexa 20), care avea 14,5 unități [16]. Deja după adoptarea Legii nr. 764-XV din 27.12.2001, [17] de guvernul Tarlev sunt micșorate statele de personal pentru perioada de tranziție la raioane, număr total fiind de 289 unități. Astfel, potrivit prevederilor Anexei 2 a Hotărârii Guvernului R.Moldova nr.893 din 09.07.02, pentru aparatele Consiliilor județene au fost stabilite următoarele state de personal: Bălți – 44, Cahul – 23, Chișinău – 45, Edineț – 33, Lăpușna – 29, Orhei – 28, Soroca – 28, Taraclia – 11, Tighina – 20, Ungheni – 28 [18].

Potrivit Hotărârii Guvernului R.Moldova nr.689 din 10.06.2003, statele de personal al aparatului președintelui raionului au fost stabilite la limita de 21 de unități, [19] dar raioane deja sunt nu 10 ci 32. Și numărul primăriilor a atins cifra de 901, cu 252 mai multe decât până la alegerile locale din 2003. După implementarea antireforme numărul consilierilor raionali a crescut de la 344 la 1284, numărul angajaților în aparatele președinților de raioane era de 4640 față de 2060 în aparatele consiliilor județene. Numărul

angajaților în primăriile rurale a crescut de la 6534 până la 9306, iar a celor din primăriile orășenești de la 989 la 1173 [20]. E lesne de observat că numărul funcționarilor a crescut considerabil, iar declarațiile referitor la reducerea numărului de funcționari la nivel local au fost, de fapt, un simplu truc propagandistic.

Revenirea la delimitarea teritorială în unități teritorial-administrative de dimensiuni mici ca suprafață, potențial economic și populație nu corespunde criteriilor de eficiență și contravine evoluțiilor europene din domeniu. În Europa, în a doua jumătate a secolului trecut a avut loc un amplu proces de consolidare a colectivităților teritoriale locale. De exemplu, în Germania numărul municipalităților a fost redus de la 25 de mii la 8,5 mii, în Danemarca, numărul comunelor a fost redus de la 993 la 275, în Olanda de la 811 municipalități în anul 1980 până la 504 în anul 2001, în Grecia de la 5343 în anul 1997 până la 1033 în anul 2000, în Belgia de la 2700 la 600, în Suedia de la 2500 la 289 [21]. Opțiunea europeană a Republicii Moldova impune deplasarea accentelor spre inițiativa locală și consolidarea centrelor regionale, fiind necesară o regândire a structurii teritorial-administrative existente. Este evident faptul că fragmentarea teritorială actuală nu contribuie la dezvoltarea economică locală și nu favorizează afirmarea unor raporturi de colaborare între autoritățile centrale cu cele locale.

Revenirea la raioane a periclitat și cooperarea transfrontalieră în cadrul euroregiunilor. Au devenit lipsite de sens acordurile încheiate de autoritățile județene cu parteneri transfrontalieri, deoarece fiecare județ a fost fracționat în 2-5 raioane. Din cauza eterogenității și pluralității subiecților de dialog, s-a făcut dificilă cooperarea transfrontalieră în cadrul euroregiunilor „Dunărea de Jos”, „Siret-Prut-Nistru” și „Prutul Superior”, la care R. Moldova este parte. Dacă pînă în mai 2003 teritoriul R. Moldova din cadrul Euroregiunii „Siret-Prut-Nistru” cuprindea 5 județemembre, (Chișinău, Lăpușna, Orhei, Soroca și Ungheni), după 2003 acestea au devenit 18 raioane, ceea ce înseamnă 18 parteneri transfrontalieri cu viziuni diverse asupra opțiunilor și moda-

lităților de cooperare. Teritoriul României, parte componentă la aceeași euroregiune este comparabil cu cel al Republicii Moldova, dar include doar trei județe (Iași, Neamț și Vaslui).

Soluții și sugestii. Democratizarea societății solicită deplasarea accentelor spre inițiativa locală și consolidarea centrelor regionale. Perfecționarea structurii teritorial-administrative reprezintă o pârghie eficientă pentru stimularea inițiativei locale și realizarea cu succes a funcțiilor administrației publice.

Organizarea judicioasă a teritoriului statului contribuie la organizarea rațională a puterii și administrației pentru satisfacerea interesului general, dar și satisfacerea cât mai pe deplin a cerințelor și necesităților colectivităților locale cuprinse în cadrul unităților teritorial-administrative.

Organizarea administrativă a teritoriului trebuie să răspundă și unei delimitări judicioase a limitelor teritoriale, în raport atât de tradiții și mentalități, cât și de nevoile de bună administrare și de criteriile democratice.

Opțiunea pentru un anumit model de organizare administrativ-teritorială, trebuie să fie rezultatul unor profunde investigații științifice.

Reforma teritorial – administrativă cere o temeinică pregătire. Este necesar de a asigura fundamentarea politică, economică, socială, financiară a unei astfel de acțiuni.

În organizarea și delimitarea unităților teritorial-administrative (ca număr, structură, dimensiune etc.) nu pot fi neglijate costurile sociale, materiale, financiare și de altă natură, pe termen scurt, mediu sau lung pe care aceste acțiuni le presupun și cărora societatea trebuie să le facă față.

Referințe bibliografice:

1. Municipiile și unitățile teritorial-administrative din componența lor sunt incluse în Anexa nr.2 a Legii nr.764-XV din 27.12.2001.

2. Gudîm, Anatol. Raioanele și economia. În: Săptămâna, 20.06.2003.

3. Osoianu, Ion. Federalizare sau regionalizare? Experiența europeană, perspectivele Republicii Moldova. – Chișinău, IPP, 2003. <http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=162&year=2003> – (vizitat 14.03.10), p. 8.

4. Reforma administrației publice: controversale problemelor care bat la ușă. În: Administrarea publică, nr.3, 1998, p.17.

5. Депутаты встали к конвейеру // Экономическое обозрение, 28.12.01.

6. Sîmboteanu, Aurel. Probleme ale organizării teritoriului în procesul de instituționalizare și evoluție statală a Moldovei. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Partea XLIII.-Chișinău, 2008, p.19.

7. Osoianu, Tudor. Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova – condiție necesară în vederea integrării ei europene. <http://www.ipp.md/libview.php?l=ro&idc=167&id=495>

8. Boțan, Igor. Revizuirea organizării administrative a teritoriului Republicii Moldova. <http://www.e-democracy.md/comments/political/200304081/> (vizitat: 14.05.03)

9. Hotărârea Curții Constituționale cu privire la controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.191-XIV din 12 noiembrie 1998 “Privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova” nr.50 din 05.10.99. Publicată în: Monitorul Oficial nr. 112-114/59 din 14.10.1999.

10. Jurnal de Chișinău, 28.12.2001.

11. Reforma teritorială din Moldova: costurile unui experiment. În: Forum, nr.10, 2003, p. 20.

12. Экономическое обозрение, nr.44, 2004, p.34.

13. Forum, nr.9, 2004, p.3.

14. Roșcovan, Mihai, Galer, Lilian. Rating-ul de dezvoltare a unităților administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova. <http://www.habitatmoldova.org/publications/71/ro/4.%20Roscovan%20raiting.doc> (vizitat 0712.07).

15. Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr.191-XIV din 12.11.98 // Monitorul Oficial nr. 116-118/705 din 30.12.98.